

Een kwalitatief onderzoek naar grootouder-kleinkind relaties door de ogen van jongvolwassen mannen en vrouwen.

Student: Lisa Ausma (s4881125)

Begeleider en eerste beoordelaar: dr. P.R. Schreuder

Naam Tweede beoordelaar: dr. M.C.S. Paap

Naam Rijksuniversiteit Groningen Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen Juni 2025

Aantal woorden: 6527

Abstract

This qualitative study focuses on how young adults experience their relationship with their grandparents during childhood and now as young adults, with specific attention to potential gender differences. The central research question is: “How do young men and women perceive their relationship with their grandparents in childhood and young adulthood?”

The literature already contains some information about intergenerational relationships, but little is known about how these relationships are experienced by young adults and how these experiences may differ between men and women. Semi-structured interviews were conducted with 29 young adults aged 18 to 29 (nine men and twenty women), of which a selection of 10 interviews was analyzed for this study. The results reveal that most participants described a positive relationship with their grandparents. In childhood, they had regular contact and the grandparents often served as caregivers. As participants reached the young adulthood, the relationship shifted to a more equal bond, where they saw their grandparents more as advisors or friends. It turned out that there were some differences between men and women in childhood, mainly focused on the different values that they received from their grandparents. But in general, gender was not a decisive factor regarding the grandchild-grandparent relationship. A possible limitation of this study is the predominantly positive framing of grandparent-grandchild relationships, which could reflect sample bias or social desirability, but may also indicate genuinely positive experiences among participants. Future research is recommended to further investigate the role of gender in grandparent-grandchild dynamics, and to include more diverse relationship experiences.

Inleiding

Iedere relatie tussen grootouders en kleinkinderen is uniek. Dit komt door verschillende familiebanden en levenservaringen (Baranowski, 1984). Deze relatie is vaak gevormd volgens verschillende factoren. Dit betreft onder andere de mate van contact tussen beide, het gedrag van grootouders richting hun kleinkind, de relatie tussen ouders en grootouders, de kijk van het kind op oudere mensen in het algemeen en op die van hun grootouders in het bijzonder (Kahana & Kahana, 1970). Mensen worden tegenwoordig ook steeds ouder. Zo is in 2023 in Nederland vastgesteld dat de resterende, gemiddelde levensverwachting van 65-jarigen ongeveer 19-22 jaar bedraagt (Poos & van der Wilk, 2024). Grootouders zullen daardoor langer deel uit maken van de familie (MaloneBeach et al., 2018).

Grootouders geven aan dat de band tussen hen en hun kleinkinderen van groot belang is voor zowel henzelf, als voor de kleinkinderen. Er is een positief verband zichtbaar tussen emotionele betrokkenheid en gedeelde waarden van grootouders en kleinkinderen, wat hun belang in de ontwikkeling van hun kleinkinderen onderstreept (Hakoyama et al., 2021). Wanneer grootouders affectie tonen, is de kans groter dat kleinkinderen sociaal actiever zijn, een hoger zelfbeeld ontwikkelen en zich minder sociaal geïsoleerd voelen (Mansson & Booth-Butterfield, 2011). Deze emotionele band wordt vaak gekenmerkt door gebaren, gesprekken, gedachten en gevoelens (Duflos & Giraudeau, 2023). Op basis van deze emotionele betrokkenheid vervullen grootouders ook een symbolische rol. Dit houdt in dat zij bijdragen aan het overbrengen van de familiegeschiedenis, dienen als rolmodel en soms ook dagelijkse zorg bieden (Dunifon, 2013). Daarbij kunnen grootouders ook een opvoedkundige taak vervullen, waarbij zij normen, waarden en culturele gewoonten kunnen overdragen aan hun kleinkinderen (Gidengil et al., 2021). Daarnaast kunnen grootouders een positieve factor zijn voor kinderen wanneer er moeilijkheden binnen het gezin ontstaan (Jonker et al., 2020). Dit alles wijst op een waardevolle positie die grootouders innemen in het leven van hun kleinkinderen.

Verschillende factoren zijn van invloed op de band tussen grootouders en hun kleinkinderen. Zo blijkt uit onderzoek van Dunifon en Bajracharya (2012) dat de fysieke afstand tussen grootouders en kleinkinderen een bepalende factor is voor de kwaliteit van hun onderlinge relatie. Specifiek blijkt dat wanneer kleinkinderen op een afstand van meer dan 160 kilometer van de dichtstbijzijnde grootouder wonen, dit geassocieerd wordt met een afname in de ervaren kwaliteit van de grootouder-kleinkindrelatie. Daarnaast heeft ook de relatie tussen grootouders en hun eigen kinderen invloed op de relatie tussen grootouders en

de kleinkinderen. Vooral op jonge leeftijd zijn ouders vaak de schakel die contact faciliteren tussen de grootouders en kleinkinderen (Geurts et al., 2009). Naarmate kleinkinderen ouder worden, verschuift deze verantwoordelijkheid steeds vaker naar henzelf, waarbij zij het initiatief nemen om het contact met hun grootouders te onderhouden (Geurts et al., 2009). Het contact vormt een basis die communicatie en sociale interactie mogelijk maakt. Zo brengen grootouders praktische vaardigheden bij aan hun kleinkinderen en dienen zij als rolmodellen die helpen bij de vorming van inzichten over het leven (Viguer et al., 2010). Deze interactie kan ook leiden tot de overdracht van kennis (Hurme et al., 2010). Daarbij kan ook de sociale competentie van kinderen door hun grootouders bevorderd worden (Yusuf et al., 2016). Ook de activiteiten die kleinkinderen doen met hun grootouders kunnen van invloed zijn op de relatie. Uit onderzoek van Dunifon en collega's (2018) blijkt dat de leeftijd hierin een bepalende factor speelt. Grootouders doen met jonge kinderen meer spelende activiteiten en bij oudere kinderen zijn de activiteiten meer gericht op prestatiegerichte of sociale activiteiten (Dunifon et al., 2018).

In de kindertijd van de kleinkinderen vervullen grootouders vaak de rol als verzorger of oppas (Duflos & Giraudeau, 2021). Deze zorg kan worden beschouwd als een directe grootouderlijke investering in de cognitieve en sociale ontwikkeling van kleinkinderen (Tanskanen & Danielsbacka, 2018). Wanneer grootouders deze zorg biedende rol op zich nemen, heeft dit een impact op het welzijn van families. Zo blijkt uit Portugees onderzoek dat de relatie met grootouders gekoppeld kan worden aan levenstevredenheid (Miguel et al., 2021).

Wanneer kleinkinderen in de adolescentiefase komen, ontstaat er een meer gelijkwaardigere interactie met hun grootouders. Hierbij staan wederzijds begrip en liefdevolle communicatie centraal (Mansson et al., 2017). Daarnaast ontstaat er vaak een verandering in de dynamiek in de relatie met hun grootouders (Monserud, 2011). Naarmate kleinkinderen ouder worden, krijgen zij meer verantwoordelijkheden en worden zij zelfstandiger. In deze levensfase zijn zij bezig met het vormgeven van hun eigen identiteit en toekomst, wat invloed kan hebben op de intensiteit van het contact en de aard van de band met hun grootouders (Monserud, 2011).

Naast dat de relatie en de rollen van grootouders en hun kleinkinderen in de loop van de tijd kan veranderen, kunnen er ook gender-verschillen optreden tussen zowel kleinkinderen als grootouders. Uit onderzoek blijkt dat grootmoeders vaker de rol van verzorger op zich nemen dan grootvaders (Viguer et al., 2010). Ook blijkt dat zij doorgaans een hechter band hebben met kleindochters, terwijl grootvaders dit sterker ontwikkelen met kleinzonen (Dubas,

2001). Daarnaast houden grootmoeders zich vaak meer bezig met het onderhouden van familiebanden dan grootvaders en nemen zij vaker deze rol van ‘kin-keepers’ op zich (Giordimaina et al., 2015; Brown & DeRycke, 2010). Onder deze term wordt iemand verstaan die tijd en moeite in de familie investeert, om zo de familiebanden te onderhouden (Hornstra & Ivanova, 2024).

Hakoyama en collega's (2021) toonden daarnaast aan dat de nabijheid tussen grootmoeders en kleindochters sterker was dan die tussen grootvaders en kleindochters. Het onderzoek laat zien dat kleindochters vaker waarden delen met hun grootouders dan kleinzonen, wat wijst op een mogelijke samenhang tussen geslacht en gedeelde waarden. Grootmoeders en kleindochters kunnen ook een gedeelde waarde met betrekking tot familiecultuur delen, waar liefde en respect als belangrijke concepten worden gezien (Kilicoglu et al., 2023).

Hoewel er in de literatuur al aandacht is voor intergenerationele relaties, is er nog relatief weinig bekend over hoe jongvolwassenen terugkijken op de relatie met hun grootouders. Met name het verschil in beleving tussen mannen en vrouwen wordt hierin beperkt belicht. Dit onderzoek richt zich daarom op hoe jongvolwassen mannen en vrouwen deze relatie hebben ervaren in de kindertijd en hoe zij deze nu, in hun huidige levensfase, beleven. Op basis hiervan is de volgende onderzoeksvraag opgesteld:

“Hoe ervaren jongvolwassen mannen en vrouwen de relatie met hun grootouders in de kindertijd en in de jongvolwassenheid?”

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zijn de volgende subvragen opgesteld:

“Hoe ervaren mannen en vrouwen de relatie met hun grootouders in de kindertijd?”

“Hoe ervaren mannen en vrouwen de relatie met hun grootouders in de jongvolwassenheid?”

Methode

Design

Dit kwalitatieve onderzoek is een cross-sectionele studie. De data wordt hier aan de hand van interviews verzameld. Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van een interviewleidraad, zie bijlage I. Deze werd aangereikt door Masterstudenten die deelnemen aan een grootschaliger onderzoek naar de betekenis van grootouders op het welbevinden van jongeren. De leidraad diende als basis voor de interviews in deze studie. De data in dit

onderzoek is verzameld samen met vijf medestudenten. Vijf studenten hebben vijf interviews afgenomen en één student heeft door omstandigheden vier interviews afgenomen.

Populatie en steekproef

De doelpopulatie waarop dit onderzoek zich richt, zijn jongvolwassenen tussen de 18 en 29 jaar. Een belangrijk inclusiecriteria voor deelname aan dit onderzoek is dat respondenten tot hun 18e levensjaar contact hebben gehad met minstens één grootouder. Voor dit onderzoek zijn er negenentwintig participanten geworven, waarvan negen mannen en twintig vrouwen. De bedoeling was dertig interviews, maar dit is door omstandigheden niet gelukt. Het selectieproces passend bij dit onderzoek is een gelegenheidssteekproef, want de deelnemers zijn geworven vanuit de nabije omgeving van de onderzoeker. Voor het coderen zijn er tien transcripten gebruikt. Deze interviews zijn geselecteerd uit een bestaande dataset van dertig transcripten. Bij de selectie is rekening gehouden met een gelijke verdeling in geslacht: vijf mannelijke respondenten en vijf vrouwelijke respondenten zijn opgenomen om eventuele verschillen tussen jongens en meiden te kunnen analyseren. De overige selectie is willekeurig uitgevoerd, zonder specifieke criteria, zodat er sprake is van een diverse selectie. De bijbehorende nummers voor de mannen zijn, transcripten 4, 14, 15, 20 en 24. Die van de vrouwen zijn, transcripten 9, 28, 21, 16 en 18. Man is hierbij aangeduid met een M en vrouw met een V.

Procedure

De deelnemers zijn geworven via persoonlijke netwerken, waarbij zij individueel benaderd zijn door de onderzoeker. Dit is deels face-to-face gegaan, maar ook een paar deelnemers zijn via een persoonlijk berichtje benaderd. Hierbij is de informatiebrief meegestuurd, zodat de deelnemers meer duidelijkheid kregen over waar ze eventueel aan mee zouden doen.

Per deelnemer is vervolgens het interview, via de interviewleidraad, face-to-face afgenomen. De data is per participant één keer verzameld. De duur van de interview is verschillend, dit tijdsbestek ligt ongeveer tussen de 30 en 45 minuten.

De interviews zijn door de onderzoeker zelf afgenomen en deze is ze vervolgens ook zelf gaan transcriberen en gaan coderen. Het verzamelen van de data, tijdens de interviews, is fysiek gedaan. Dit vond thuis bij de deelnemers plaats. De periode waarin de interviews zijn afgenomen, is in april 2025.

Naast dat de informatiebrief is gestuurd naar de deelnemers, hebben zij voorafgaand aan het

interview het informed consent in kunnen zien en deze kunnen ondertekenen. Hierbij is hen extra verteld dat zij vrijwillig deelnemen en op ieder moment kunnen stoppen. Daarnaast is vermeld dat het interview via een audio-opname zou worden opgenomen. De data is vervolgens gepseudonimiseerd op een beveiligde y-schijf van de universiteit gezet en dit zal niet te delen zijn met derden. Daarbij is het onderzoek goed gekeurd door de Ethische Commissie.

Concepten en instrumenten

Om de data te kunnen verzamelen, zijn de interviews afgenomen via een interviewleidraad. Het interview bestond uit verschillende onderdelen die inzicht geven in de relatie tussen jongvolwassenen en hun grootouders. Allereerst werden er algemene vragen gesteld over de respondent, zoals hoe het gezin eruit ziet en hoe diegene zijn familie zal omschrijven. Vervolgens werd er ingezoomd op de kindertijd van de respondent, met specifieke vragen over de rol van grootouders, het contact en de band met grootouders. Daarna verschoof de focus naar de huidige levensfase van de respondent: de jongvolwassenheid. De vragen richten zich hier op de mate van contact, veranderingen in de relatie en de rol die grootouders nu spelen. Tot slot werd er nog aandacht besteed aan mogelijke verschillen in de relatie met grootvader en grootmoeder, en aan de vraag welke rollen (bijvoorbeeld: ondersteuner, verzorger, rolmodel, gezagsdrager) respondenten het beste vonden passen bij hun grootouders. In totaal bestaat de leidraad uit 22 vragen, waarbij ruimte is om door te vragen. De leidraad is te vinden in bijlage I.

Aangezien dit onderzoek het verschil in de relatie van jongens en meiden met hun grootouders in de kindertijd en de jongvolwassenheid laat zien, sluit de leidraad hier goed op aan.

Analyseplan

Voor de analyse is er gebruik gemaakt van Atlas.ti. Deze software wordt gebruikt om de interviews inductief en deductief te coderen. Dit is gedaan volgens een codeboom, zie bijlage II, die tot stand is gekomen vanuit begrippen in de literatuur. Uiteindelijk is de analyse gedaan volgens de Constant Comparative Method. Deze methode is gericht op vergelijkingen binnen een interview, tussen interviews van dezelfde groep, tussen verschillende groepen, vergelijkingen in paren en het vergelijken van koppels (Boeije, 2002). Hierdoor kunnen er eventuele betekenissen ontstaan tussen en binnen interviews en kan het zijn dat er bepaalde patronen worden ontdekt. Deze manier van vergelijken sluit aan bij het principe van theoretische sampling. Hierbij bepaalt de onderzoeker, op basis van tussentijdse analyses,

welke gegevens nog nodig zijn om je onderzoeksvragen verder te verhelderen. Hierdoor kan eerder verzamelde data opnieuw worden geanalyseerd en vergeleken met de nieuwe verkregen informatie. (Boeije, 2002).

De codes die tot stand zijn gekomen uit de literatuur zijn: Contact, Activiteiten, Emotionele band, Fysieke nabijheid, Opvoedkundig, Zorg biedend en Symbolische rol. Contact betreft de contactmomenten die kleinkinderen met grootouders hebben, wat de overdracht van kennis bevordert (Geurts et al., 2009; Hurme et al., 2010). Activiteiten betreft de gezamenlijke bezigheden, die kunnen variëren naar de leeftijd van het kleinkind (Dunifon et al., 2018). De emotionele band verwijst naar de affectieve relatie tussen grootouders en kleinkinderen (Hakoyama et al., 2021). De fysieke nabijheid speelt een rol in de kwaliteit van de relatie, gericht op afstand en het contact (Dunifon & Bajracharya, 2012). Opvoedkundig is gericht op het overbrengen van normen en waarden (Gidengil et al., 2021). De zorg biedende rol verwijst naar de rol van grootouders als verzorger of oppas (Duflos & Giraudeau, 2021). En de symbolische rol heeft betrekking op de functie van grootouders in het overbrengen van familiegeschiedenis, het dienen als rolmodel en bieden van dagelijkse steun (Dunifon, 2013). De bijbehorende nummers voor de mannen zijn, transcripten 4, 14, 15, 20 en 24. Die van de vrouwen zijn, transcripten 9, 28, 21, 16 en 18. Man is hierbij aangeduid met een M en vrouw met een V.

Resultaten

De resultatensectie is thematisch opgebouwd aan de hand van de hoofdconcepten *Kindertijd* en *Jongvolwassenheid*. Binnen elk van deze levensfasen wordt de relatie tussen grootouders en kleinkinderen verduidelijkt aan de hand van de subcodes: contact, activiteiten, emotionele band, fysieke nabijheid, opvoedkundig, zorg biedend en de symbolische rol. Deze aspecten komen in beide levensfasen aan bod, om zo de ontwikkeling in de relatie tussen grootouders en kleinkinderen inzichtelijk te maken.

Relatie met grootouders in de Kindertijd

Contact

Over het algemeen gaven zowel mannelijke als vrouwelijke respondenten aan dat zij regelmatig contact hadden met hun grootouders toen zij jong waren. Dit contact vond vaak plaats op momenten dat ouders aan het werk waren, of tijdens verjaardagen en speciale gelegenheden. Veel van de respondenten zagen hun grootouders minstens een keer in de twee

weken. Een deel hiervan zag hun grootouders zelfs meerdere keren per week. Respondent 20 gaf aan zijn grootouders *“sowieso dinsdag en donderdag [te zien]. Misschien ook wel drie of vier dagen [per week]”* (R20-M).

Er komen weinig duidelijke verschillen naar voren tussen mannen en vrouwen in de frequentie of aard van het contact. Wel viel op dat één man het contact in de kindertijd meer als een verplichting zag dan iets vrijwilligs.

“(...)dat zij mijn oppas is en dat het een beetje verplicht was om heen te gaan” (R15-M).

Zulke uitspraken waren bij vrouwelijke respondenten niet terug te vinden.

Uit de interviews blijkt dat veel respondenten regelmatig contact hadden met hun grootouders in de kindertijd en dat zij deze contacten vaak als positief beschreven, zowel door mannelijke als vrouwelijke respondenten.

Activiteiten

In de kindertijd vonden er vrij veel activiteiten plaats tussen grootouders en hun kleinkinderen. Deze momenten werden vaak als waardevol en plezierig ervaren.

Veel respondenten gaven aan dat zij actief tijd doorbrachten met hun grootouders. Zo vertelde respondent 4: *“dat we heel veel dingen echt samen deden”* (R4-M). Deze activiteiten konden heel uiteen lopend zijn. Zo werd er veel geknutseld en gewandeld, werden er veel spelletjes gespeeld en ook gingen de kleinkinderen vaak met hun grootouders dagjes erop uit.

Respondent 21 benoemde dat *“[we] alle dieren tuinen zijn afgegaan”* (R21-V).

Mannen en vrouwen verschilden in de activiteiten die zij samen met hun grootouders ondernamen. Mannelijke respondenten benoemden vaker dat zij met hun opa sportieve of praktische dingen deden, zoals voetballen, fietsen of op de boerderij bezig. Terwijl vrouwelijke respondenten vaker aangaven samen met hun grootouders spelletjes te spelen of dagjes erop uit gingen.

In deze beschrijvingen kwam het traditionele beeld van mannelijke en vrouwelijke rollen in de activiteiten naar voren. Activiteiten met opa werden vaak benoemd als de *“stoere dingen”* (R24-M), want *“met opa deed je meer sportievere dingen, dus voetballen (...)”* (R20-M).

Daarentegen werden de activiteiten met oma vaker verbonden aan de zorg en het huishouden.

“Met mijn oma gingen we bijvoorbeeld boodschappen doen (...)” (R18-V). (...) *“met oma was het dan toch meer de schapen voeren of helpen met eten koken dat soort dingen, misschien wat meer de vrouwentaken”* (R9-V).

De interviews geven een beeld van uiteenlopende activiteiten met grootouders, waarbij in sommige gevallen traditionele genderrollen terugkwamen in aard van deze activiteiten.

Emotionele band

Wat betreft de emotionele band beschreven de respondenten dat deze in de kindertijd erg goed was. Grootouders werden vaak als erg lief beschouwd en de band was gebaseerd op liefde en warmte. Hierdoor zagen de respondenten hun grootouders vaak als hechte en vertrouwde personen in hun leven. *“Ik was heel erg aan [hem] gehecht. Dat was heel goed, dus hij kende mij heel goed. En heel vertrouwd. Dus als een hechte, vertrouwde band was dat (R21-V).*

De emotionele band met grootouders werd op verschillende manieren geïnterpreteerd door mannen en vrouwen. Mannelijke respondenten beschreven deze band vaak op een beknopte en algemene manier, met termen als ‘goed’ of ‘gezellig’. Vrouwelijke respondenten gaven meer emotionele betekenis aan hun band en beschreven dit ook uitgebreider. Zo beschreef respondent 21 haar relatie met haar opa als *“Dat was heel goed, (...) en heel vertrouwd. Dus als een hechte vertrouwde band”* (R21 – V). Ook gaf respondent 18 aan *“(...)maar ook heel erg veel de liefde en warmte [van ze]”* te hebben meegekregen (R18-V).

Fysieke nabijheid

Binnen het thema fysieke nabijheid in de kindertijd bleek een sterke samenhang met de mate van contact met grootouders. Hoewel respondenten weinig tot niet spraken over de daadwerkelijke afstand tot de woonplaats van de grootouders, kwam de nabijheid tot uiting in hoe vaak zij elkaar zagen. Zo gaf respondent 14 aan meer een band te voelen met zijn grootouders door *“de frequentie van het contact, want we zagen elkaar ook vaak”* (R14-M). Daarnaast gaf respondent 21 aan *“in mijn kindertijd was ik veel bij mijn grootouders”* (R21-V). In de kindertijd draaide het dus niet zozeer om de afstand in kilometers, maar ging het meer om de fysieke aanwezigheid van grootouders.

Binnen dit thema bleken er weinig duidelijke verschillen naar voren te komen tussen mannen en vrouwen. Vrouwen benoemden vaker expliciet de fysieke nabijheid tot grootouders, terwijl dit bij mannen minder werd genoemd.

Opvoedkundig

Wanneer het gaat over het opvoedkundige aspect in de relatie wordt het duidelijk dat de respondenten in hun kindertijd veel normen en waarden hebben meegekregen van hun grootouders. *“Die hebben mij wel heel veel dingen geleerd”* (R4-M). Wat vooral naar voren

kwam, was dat de kleinkinderen te horen kregen dat het belangrijk was om respect te hebben en er voor anderen te zijn, ze veel moeten doorzetten, maar ook zichzelf moeten blijven. Respondent 18 heeft bijvoorbeeld meegekregen dat zij er *“ook altijd gewoon er wil zijn voor anderen, dat iedereen het fijn heeft”* (R18-V). Respondent 21 benadrukte bescheidenheid en doorzettingsvermogen: *“bescheidenheid van mijn oma, [dat] heb ik heel erg meegekregen. En dus het doorzetten”* (R21-V).

Er zijn zowel verschillen als overeenkomsten te zien tussen mannen en vrouwen. Mannen gaven vaker aan dat normen als respect en beleefdheid duidelijk werden meegegeven. Zo zei respondent 20: *“Wees goed voor een ander, want dan komt het uiteindelijk ook wel terug”* (R20-M). Bij vrouwen kwamen er hele andere normen en waarden naar boven. Deze waren vooral gericht op hun leven. *“Dat ik degene ben die mijn leven vorm geeft. Dat ik verantwoordelijk ben voor mijn geluk”* (R21-V). Ook respondent 9 gaf aan dat zij heeft meegekregen om *“niet te benauwd [te] leven, niet te druk maken”* (R9-V). Daarnaast kwam ook het aspect dankbaarheid naar voren. Zo gaf respondent 16 aan *“Dat je (...) meekrijgt van je familie dat je dankbaar mag zijn”* (R16-V).

De interviews suggereren dat mannen vaker spraken over sociale omgangsnormen die zij van hun grootouders meekregen, terwijl vrouwen vaker persoonlijke levenslessen noemden.

Zorg biedend

Grootouders vervulden in de kindertijd vaak een zorg biedende rol, waarbij zij werden gezien als een soort derde opvoeder. Alle respondenten gaven aan dat hun grootouders vroeger vooral dienden als oppas, wanneer hun ouders aan het werk waren. Zo zei respondent 4: *“Toen waren pake en beppe heel vaak bij ons thuis en hebben [ze] ons wel [een] beetje mee opgevoed, (...) [ze] waren er eigenlijk altijd voor ons”* (R4-M). Wanneer grootouders gingen oppassen, zorgde dit er bij respondent 15 voor dat hij zijn *“dagelijkse dingetjes kon doen en [zijn] ouders aan het werk konden”* (R15-M). Grootouders werden vaak als verzorgend bestempeld, in de zin van *“zij deden (...) ook een deel van de zorg”* (R18-V).

Er is geen verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft deze zorg rol. Zo gaf respondent 14 aan dat *“[mijn] oma de derde verzorger was, (...), dus naast mijn ouders. Dus dat ze echt wel meer betrokken was in onze opvoeding”* (R14-M). Ook vrouwelijke respondenten bevestigden dit: *“[Ze kwamen] twee keer in de week bij ons, soms wel drie keer dus ook mede opvoeders zou ik dan zeggen”* (R-28-V).

Symbolische rol

Naast een zorg biedende rol vervulden grootouders ook een symbolische en ondersteunende functie in het leven van hun kleinkinderen. Zo benoemde respondent 20 *“ze ondersteunen je met alles, supporten je met alles”* (R20-M). Ook respondent 9 benadrukte deze ondersteunende rol: *“in de kindertijd meer ondersteunend waren, in de zin van [met] het helpen van ons”* (R9-V). Sommige grootouders deelden bovendien familiegeschiedenis en persoonlijke ervaringen. Zo zei respondent 14: *“[Oma] heeft verteld over haar jeugd en ook [over] haar keuzes”* (R14-M).

Mannelijke respondenten benoemden dat er verschillen waren tussen hun opa's en oma's. Zo benoemden zij vaker dat hun opa vaker een belerende of autoritaire houding aannam. *“De man is vaak hard”* stelt respondent 15 (R15-M). Respondent 24 geeft aan: *“mijn opa was wel wat strenger, van mijn oma mocht wel iets meer”* (R24-M). Deze uitspraken werden door beide mannen gekoppeld aan traditionele opvattingen over genderrollen.

De vrouwelijke respondenten gaven daarentegen aan dat het contact met hun oma's vaak intensiever was. Meerdere vrouwen benoemden dat zij hun oma vaker zagen en dat zij soms een grotere rol in de opvoeding speelden. Zo zei respondent 21: *“dat zij ook wel iets meer een rol (...) in de opvoeding had”* (R21-V).

De uitspraken van de respondenten wijzen erop dat grootouders verschillende rollen vervulden in hun kindertijd, waarbij sommige verschillen in ervaring tussen mannen en vrouwen zichtbaar werden.

Relatie met grootouders in de jongvolwassenheid

Contact

In de jongvolwassenheid blijkt dat het contact met grootouders veranderd is bij de respondenten, ten opzichte van de kindertijd. Zowel mannelijke als vrouwelijke respondenten gaven aan het drukker te hebben met school en werk en dat zij tegenwoordig zelf meer het contact moeten initiëren. *“Ik zie ze eigenlijk alleen maar als ik naar [ze] toe ga”* (R24-M). Toch zijn er ook respondenten die aangaven nu juist meer contact te hebben met hun grootouders. Zo gaf de een aan dat het komt door: *“ik denk dat het zelfs wel wat meer is geworden, want hij woont iets dichterbij”* (R21-V). Een ander liet weten dat dit komt: *“omdat het [vroeger] meer als een verplichting voelde, dus uiteindelijk is het [nu] wel meer geworden”* (R15-M).

Tussen mannen en vrouwen zijn enige verschillen op te merken. Bij de vijf mannelijke respondenten verschilt het hoe vaak zij hun grootouders zien. Drie van hen gaf aan hun grootouders wekelijks op te zoeken. *“We bellen sowieso elke week en normaal gesproken komt ze zaterdags elke keer kijken bij het voetbal”* (R4-M). Daarentegen gaven de andere twee mannen aan hun grootouders één keer in de twee/drie maanden te spreken. Zo reageerde respondent 14 op de vraag: ‘Hoe vaak heb je nu contact met je oma?’, met: *“te weinig eigenlijk”* (R14-M).

Bij de vrouwelijke respondenten viel op dat zij vaker digitaal contact onderhouden met hun grootouders, voornamelijk via Whatsapp. Vier van de vijf vrouwen gaven aan *“omdat je nu ook gewoon kan appen, dat we wel veel contact hebben”* (R16-V).

De interviews geven een variatie van de frequentie en aard van het contact in de jongvolwassenheid weer. Tussen de mannen bestonden er verschillen in de contactfrequentie, terwijl de vrouwen vaker gebruik maakten van digitale communicatiemiddelen.

Activiteiten

De activiteiten zijn heel anders geworden ten opzichte van de kindertijd. Tegenwoordig draait het vooral om kletsen en koffie drinken. *“Dat we gewoon even bijpraten en het (...) hebben over dingen die ons interesseren of dingen die ze in het nieuws heeft gezien”* (R14-M). Een andere activiteit die nog een rol speelt in de jongvolwassenheid is het gezamenlijk vieren van verjaardagen. Daarentegen zijn er nog enkele respondenten die weleens een dagje uit gaan of een rondje wandelen met hun grootouders. *“Gewoon kletsen. En soms lopen we een rondje buiten”* (R21-V).

Tussen mannen en vrouwen zijn er enkele verschillen. Zo gaven de mannelijke respondenten aan dat zij tegenwoordig vooral helpende activiteiten vervullen. De ene meer met technologische handelingen, *“Ook met technologie, met haar ipad en telefoon. Daar help ik haar vaak mee”* (R14-M). En een ander meer met tilwerk en vervoer, *“En die [meubels] moeten ook een keer worden weggebracht en dan belt hij mij en daar help ik hem dan mee, (...) als ze bijvoorbeeld naar het ziekenhuis moeten en vervoer nodig hebben”* (R15-M).

Daarentegen is een veel voorkomende activiteit bij vrouwen het samen eten met hun grootouders. Zo gaf respondent 9 aan: *“laatst had ik nog met oma gekookt”* (R9-V). Anderen gaan *“soms eens uiteten”* (R18-V) met hun grootouders of samen *“lunchen”* (R28-V). Deze activiteiten zijn dus vooral gericht op sociale momenten.

Emotionele band

Veel respondenten gaven aan dat zij merken dat de band met hun grootouders in de jongvolwassenheid anders is geworden, omdat je op andere manieren met ze kan praten. Zo gaf respondent 24 aan *“dat ik met mijn oma zou kunnen praten over dingen, waar je het überhaupt in de kindertijd niet over had”* (R24-M). En ook respondent 9 vertelde dat ze *“met oma praat je over hele andere dingen, over ‘volwassen’ dingen, dingen waar je als kind zijnde niet over praat”* (R9-V). Een andere respondent gaf aan dat de band ook veranderd is: *“(…) nu wij volwassen zijn, dat zeg maar de relatie is wat gelijkwaardiger, omdat je kan gewoon als volwassenen met elkaar kan communiceren”* (R14-M). Tegenwoordig worden er dus op andere manieren gecommuniceerd met grootouders, waardoor respondenten aangeven dat hun band hierdoor beter is geworden.

Op het gebied van de emotionele band blijken mannen en vrouwen vergelijkbare ervaringen te hebben. De mannelijke respondenten bleken wat terughoudender in het beschrijven van hun band met hun grootouders in de kindertijd, terwijl ze in de jongvolwassenheid opener over deze relatie spraken. Zowel de mannelijke als vrouwelijke respondenten gaven aan dat de band goed, vertrouwd en hecht is. Vooral vrouwelijke respondenten benoemden dat de band met hun grootouders veranderd is doordat zij nu over andere onderwerpen kunnen praten.

Fysieke nabijheid

Waar het in de kindertijd meer ging om de fysieke aanwezigheid van grootouders, speelt de geografische afstand een grotere rol in de jongvolwassenheid. Bij zowel mannelijke als vrouwelijke respondenten wonen er grootouders dichtbij en grootouders verder weg. Hierin is een overlap te zien met de mate van contact. Zo heeft de een *“niet heel intens contact (...), omdat we [ver van elkaar af] wonen”* (R14-M). Terwijl een ander juist benoemde meer contact te hebben, want *“[mijn opa] woont nu iets dichterbij”* (R21-V). Tussen mannen en vrouwen kwamen hier verder geen structurele verschillen naar voren; de geografische afstand lijkt voor beide groepen op vergelijkbare wijze bepalend voor het contact.

Opvoedkundig

De normen en waarden die de respondenten in het heden meekrijgen van hun grootouders verschillen ten opzichte van de kindertijd. Waar vroeger de opvoeding een centrale rol speelde, draait het tegenwoordig het meer om plezier en het ondersteunen van persoonlijke keuzes, want *“zij worden zelf ouder dus ze zien ook wel dat er minder tijd is”* (R15-M). Zowel

mannelijke en vrouwelijke respondenten gaven aan dat het nu meer draait om “(...) dat ik lekker moet doen wat ik leuk vind” (R16-V). Toch blijft het geven van adviezen een constante in de relatie. “Ze adviseren je dingen en dat doen ze nog steeds” (R20-M). Adviezen die voorbij komen, zijn het “(...) voorzichtig aan moet[en] doen” (R20-M) en dat “werk niet alles [is]” (R9-V). Er zijn hierin weinig verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen.

Zorg biedend

In de jongvolwassenheid vervullen grootouders niet langer de rol van oppas of opvoeder, zoals in de kindertijd het geval was. Ze zijn daarnaast niet meer betrokken bij de opvoeding en ook hun verzorgende taak is in veel gevallen verminderd of zelfs verdwenen. Zo gaven de meeste respondenten aan dat “je niet meer verzorgd [hoeft] te worden, je kan voor jezelf zorgen” (R21-V).

Toch blijken grootmoeders in sommige gevallen nog een verzorgende rol op zich te nemen, bijvoorbeeld door eten klaar te maken of de kleinkinderen van drinken te voorzien. Opvallend is dat bij twee respondenten juist een omkering is in de zorgrelatie. Zij hebben het idee dat zij nu de verzorgende taak op zich nemen. “Als ze bijvoorbeeld naar het ziekenhuis moeten en vervoer nodig hebben (...). Dus het is voor mij wat meer een verzorgende taak geworden” (R15-M).

Er zijn hier weinig verschillen tussen mannen en vrouwen gevonden. Beide groepen ervaren vergelijkbare veranderingen in de relatie naarmate zij ouder worden.

Symbolisch

De symbolische rol die grootouders vervullen is veranderd naarmate de kleinkinderen ouder worden. Waar zij in de kindertijd vooral werden gezien als opvoeder, vervullen zij in de jongvolwassenheid meer de rol als adviseur en/of vriend(in). Zo gaf respondent 18 aan: “(...) ze zijn er altijd als we ze nodig hebben en we kunnen altijd langskomen” (R18-V). De ondersteuning van grootouders blijft hierbij wel doorgaan in de jongvolwassenheid. “En nu is het een vriend, bron van liefde misschien of ondersteuner, omdat ze je wel supporten in wat je doet” (R16-V).

Een deel van de mannelijke respondenten gaf aan tegenwoordig vooral familie verhalen te horen te krijgen of dat zij geïnspireerd zijn geraakt door hun grootouders. “Ik heb zelf nog een jaar verpleegkunde gestudeerd (...), omdat mijn oma dat heeft gedaan, mijn vader heeft gedaan, mijn opa heeft gedaan” (R14-M). Daarnaast ervoeren zij de rol van hun grootouders

tegenwoordig als adviseur en vriend(in), omdat *“je bouwt op een hele andere manier een band op, door veel meer te gaan lachen in plaats van te leren”* (R15-M).

De vrouwelijke respondenten beschreven een vergelijkbare verschuiving. Zij ervoeren hun grootouders eveneens als adviseurs en/of vriend(in), maar legden daarnaast meer de nadruk op een emotionele lading en gelijkwaardigheid. Zo gaf een respondent aan dat: *“vroeger [was het] meer die opvoedende rol en nu wat meer plezier”* (R16-V). En een ander: *“Nu ik wat ouder ben, is het denk ik iets meer op een afstandje en sta je ook wat meer gelijkwaardig”* (R18-V).

Beide groepen beschreven een verschuiving in de rol van hun grootouders, waarbij vrouwelijke respondenten iets vaker de nadruk op emotionele aspecten van de relatie legden.

Conclusie

Dit onderzoek had als doel om inzicht te krijgen in hoe jongvolwassen mannen en vrouwen de relatie met hun grootouders hebben ervaren in de kindertijd en hoe zij deze nu in de jongvolwassenheid ervaren. Daarbij is onderzocht in hoeverre er verschillen zichtbaar zijn tussen mannen en vrouwen binnen deze groep respondenten.

De relatie tussen kleinkinderen en grootouders kenmerkte zich in de kindertijd door frequent en regelmatig contact. Grootouders namen een actieve rol in het leven van hun kleinkinderen, waarbij zij werden gezien als hechte, vertrouwde personen door de kleinkinderen. De fysieke nabijheid kwam vooral tot uiting in hoe vaak er contact was, in plaats van de feitelijke afstand. Grootouders vervulden vaak een opvoedende en zorggerichte rol en gaven belangrijke normen en waarden mee, zoals respect en doorzettingsvermogen.

In de jongvolwassenheid veranderde de aard van het contact met grootouders. De jongvolwassenen namen zelf meer het initiatief om contact te onderhouden. De activiteiten verschoven van actief bezig zijn naar meer gesprekken. Dit zorgde voor een andere, vaak diepgaandere band met de grootouders, waarbij de relatie door de deelnemers vaker als gelijkwaardig werd omschreven. Er bleek een overlap tussen de fysieke nabijheid en de mate van contact, waarbij er invloed was van de geografische afstand. Het doorgeven van normen en waarden bleef een belangrijk element, die nu vooral gericht is op de ondersteuning van de persoonlijke keuzes die de jongvolwassenen maken.

Wat betreft verschillen tussen mannen en vrouwen kwamen deze vooral naar voren in de kindertijd. Zo deden mannelijke respondenten vroeger vaker sportieve activiteiten met hun

grootvaders, terwijl de vrouwelijke respondenten hun grootmoeders meehielpen met de verzorgende, huishoudelijke taken. Dit weerspiegelde de traditionele genderrollen: mannen deden stoere, actieve dingen, terwijl vrouwen meer betrokken waren bij het huishouden. Daarnaast beschreven mannen hun emotionele band met hun grootouders in de kindertijd vaker op een oppervlakkige manier, in tegenstelling tot vrouwen die hier juist open en uitgesproken over waren. Ook kregen mannen vooral waarden mee als beleefdheid en respect, terwijl de normen en waarden bij vrouwen meer gericht waren op hun eigen leven en dankbaarheid. In de jongvolwassenheid waren er minder verschillen tussen mannen en vrouwen. Mannen vervulden vaker een helpende rol, terwijl vrouwen vaker digitaal contact onderhielden en samen aten met hun grootouders. Er waren ook overlappingen tussen de mannen en vrouwen. Zo beschreven de mannen en vrouwen beide dat hun band met hun grootouders vertrouwd en hecht was. Daarnaast zij hun relatie met hun grootouders steeds meer als gelijkwaardig en zien zij hen vaker als adviseurs of vrienden dan als opvoeders.

Samengevat kan binnen deze onderzochte groep gesteld worden dat de relatie tussen mannen en vrouwen met hun grootouders over het algemeen verandert van een opvoedende, verzorgende band naar een vriendschappelijke, gelijkwaardige relatie. Waar in de kindertijd nog duidelijke geslachtsverschillen zichtbaar zijn in de aard van de relatie met grootouders, zijn er in de jongvolwassenheid grotendeels overeenkomsten te zien.

Discussie

In dit onderzoek werd onderzocht in hoeverre er verschillen zijn tussen de relatie die mannen en vrouwen hebben met hun grootouders. De resultaten laten zien dat er vooral in de kindertijd verschillen te zien waren tussen mannelijke en vrouwelijke respondenten en dat deze verminderen naarmate zij ouder worden.

Uit dit onderzoek blijkt dat grootouders in de kindertijd van de respondenten een belangrijke, betrokken rol vervulden. Zij werden voornamelijk gezien als verzorgers of derde opvoeders, met wie regelmatig contact plaatsvond. Dit sluit aan bij het onderzoek van Duflos en Giraudeau (2021), waarin wordt gesteld dat grootouders in deze levensfase vaak optreden als oppassers of opvoeders. Ook het overdragen van normen, zoals respect en beleefdheid, kwam sterk naar voren in de interviews. Dit bevestigt de bevindingen van Gidengil en collega's (2021), die aangeven dat grootouders via hun opvoedende rol normen en waarden kunnen overbrengen. Vooral grootmoeders waren degene die een verzorgende rol op zich

namen (Viguer et al., 2010). Dit komt overeen met een deel van de respondenten, die aangaf dat hun grootmoeder vaak verzorgende, huishoudelijke taken op zich nam.

De band verschuift, wanneer de kleinkinderen in de jongvolwassenheid komen, naar een meer gelijkwaardige interactie. Enkele respondenten geven aan dat de communicatie met hun grootouders veel opener is geworden, ook over gevoelige onderwerpen. De resultaten lijken in lijn te zijn met het begrip liefdevolle communicatie, zoals beschreven door Mansson en collega's (2017). Hierbij gaven respondenten aan dat het contact initiatief ook meer bij hen is gaan liggen. Dit komt overeen met de bevindingen van het onderzoek van Geurts en collega's (2009), die aangeeft dat er in de jongvolwassenheid een verschuiving ontstaat in de verantwoordelijkheid van het contact. Ook zien de respondenten hun grootouders niet meer als opvoeders of verzorgers, maar meer als adviseurs of als een vriend.

Wat betreft gender kwamen de meest duidelijke verschillen tussen mannen en vrouwen naar voren in de kindertijd. Mannen beschreven vaker sportieve of praktische activiteiten te ondernemen met grootvaders, terwijl vrouwen eerder spraken over huishoudelijke of verzorgende bezigheden met hun grootmoeders. Dit is in lijn met de traditionele genderrollen die ook terugkomen in het onderzoek van Dubas (2001), waaruit blijkt dat grootvaders vaker actief zijn met kleinzonen en grootmoeders meer met kleindochters. Daarbij gaven de vrouwelijke respondenten aan dat zij in de kindertijd intensiever contact hadden met hun grootmoeders dan met hun grootvaders. Mannelijke respondenten kregen in hun kindertijd vooral de waarden respect en beleefdheid mee van hun grootouders en vonden dit respect zelf ook erg belangrijk. Vrouwelijke respondenten daarentegen, kregen vaker waarden mee gericht op hun persoonlijke leven. Dit is in tegenstelling met het onderzoek van Kilicoglu en collega's (2023), die aan gaf dat juist grootmoeders en kleindochters vaak de waarden liefde en respect deelden. Mogelijk hangt dit verschil samen met de leeftijd of levensfase van de respondenten, of met culturele contexten die in dit onderzoek niet zijn meegenomen.

Beperkingen en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In dit onderzoek is inzicht verkregen in hoe jongvolwassen mannen en vrouwen terugkijken op hun relatie met hun grootouders in verschillende levensfasen. Hiermee wordt een aanvulling gedaan op de bestaande wetenschappelijke kennis over intergenerationele relaties, die zich veelal richten op het perspectief van grootouders. Door het perspectief van kleinkinderen centraal te stellen, laat dit onderzoek zien hoe zij betekenis geven aan deze relatie, bijvoorbeeld in de vorm van gedeelde activiteiten en de mate van emotionele

openheid. Daarnaast laten de resultaten zien dat mannen en vrouwen deels op verschillende manieren betekenis geven aan de relatie met hun grootouders. Waar er in de kindertijd duidelijke verschillen zijn tussen mannen en vrouwen, vervagen deze in de jongvolwassenheid. Dit onderzoek biedt inzicht in de invloed van genderverschillen op de manier waarop kleinkinderen de relatie met hun grootouders ervaren. Hoewel het een kleinschalig onderzoek is, biedt het handvatten voor vervolgonderzoek naar genderrollen binnen familierelaties en hoe deze zich ontwikkelen over de levensloop.

Dit onderzoek kent een aantal beperkingen die van invloed kunnen zijn op de interpretatie van de resultaten:

Een eerste beperking aan dit onderzoek is de samenstelling van de onderzoeksgroep. Door de gehanteerde inclusiecriteria zijn alleen deelnemers geïnccludeerd die een goede band met hun grootouders hadden en/of hebben. Hierdoor zijn kleinkinderen met weinig of geen contact buiten beschouwing gelaten, wat mogelijk heeft geleid tot een sample-bias. Dit kan van invloed zijn geweest op de generaliseerbaarheid van de resultaten, omdat de gevonden verschillen tussen mannen en vrouwen zijn gebaseerd op overwegend positieve grootouder-kleinkindrelaties. Daarbij kan sociale wenselijkheid een rol hebben gespeeld, waarbij deelnemers mogelijk terughoudend waren in het benoemen van negatieve ervaringen uit respect of loyaliteit. De gebruikte interviewvragen kunnen bovendien onbedoeld sturend zijn geweest, waardoor met name de positieve herinneringen naar voren zijn gekomen. Deze factoren maken het lastig om met zekerheid uitspraken te doen over de rol van gender in intergenerationele relaties. Toekomstig onderzoek zou hier verder op in kunnen gaan.

Een andere beperking aan dit onderzoek is de mogelijke invloed van de onderzoeker op de interpretatie van de data. Hoewel de codeboom opgesteld is vanuit bestaande literatuur, blijft de interpretatie van de open antwoorden uit de interviews afhankelijk van de blik van de onderzoeker. Dit speelt bijvoorbeeld een rol bij de uitspraken over een ‘goede band’. Vaak geven respondenten deze term zonder specifieke toelichting, waardoor het lastig te bepalen is wat ze daar precies mee bedoelen. Hierdoor moet de onderzoeker keuzes maken, wat invloed kan hebben gehad op de manier waarop de data gecategoriseerd zijn.

Gericht op vervolgonderzoek, kunnen de volgende aanbevelingen gegeven worden. Als eerste zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op jongeren die weinig of negatief contact hebben met hun grootouders. In dit onderzoek zijn voornamelijk de positieve ervaringen naar voren gekomen, waardoor het beeld enigszins eenzijdig kan zijn. Door ook

jongeren te betrekken die een afstandelijke of moeilijke relatie hebben met hun grootouders, of jongeren die grootouders met een migratieachtergrond hebben, ontstaat er een completer beeld in de diversiteit van grootouder-kleinkindrelaties.

Ten tweede zou er in toekomstig onderzoek gebruik gemaakt kunnen worden van het inzetten van meerdere onderzoekers bij het coderen en interpreteren van de data. Hierdoor verhoogt de betrouwbaarheid van de analyse en kunnen persoonlijke interpretaties van één onderzoeker voorkomen worden.

Referentielijst

- Baranowski, M. D. (1984). Sex differences in adolescents' relations with grandparents. *Sex Roles*, 10(11–12), 1003–1015
- Boeije, H. (2002). A Purposeful Approach to the Constant Comparative Method in the Analysis of Qualitative Interviews. *Quality and Quantity : International Journal of Methodology*, 36(4), 391–409. <https://doi.org/10.1023/A:1020909529486>
- Brown, L. H., & DeRycke, S. B. (2010). The Kinkeeping Connection: Continuity, Crisis and Consensus. *Journal of Intergenerational Relationships*, 8(4), 338–353. <https://doi.org/10.1080/15350770.2010.520616>
- Dubas, J. S. (2001). How Gender Moderates the Grandparent-Grandchild Relationship: A Comparison of Kin-Keeper and Kin-Selector Theories. *Journal of Family Issues*, 22(4), 478–492. <https://doi.org/10.1177/019251301022004005>
- Duflos, M., & Giraudeau, C. (2023). “If She’s Sad, I’m Sad Too” Emotional Closeness Between French Grandparents and Emerging Adult Grandchildren. *Emerging Adulthood*, 11(1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/21676968211054606>
- Duflos, M., & Giraudeau, C. (2021). Using the intergenerational solidarity framework to understand the grandparent–grandchild relationship: A scoping review. *European Journal of Ageing*, 19(2), 233–262. <https://doi.org/10.1007/s10433-021-00626-6>
- Dunifon, R. (2013). The Influence of Grandparents on the Lives of Children and Adolescents. *Child Development Perspectives*, 7(1), 55–60. <https://doi.org/10.1111/cdep.12016>
- Dunifon, R., & Bajracharya, A. (2012). The role of grandparents in the lives of youth. *Journal of Family Issues*, 33(9), 1168–1194. <https://doi.org/10.1177/0192513X12444271>
- Dunifon, R. E., Near, C. E., & Ziol-Guest, K. M. (2018). Backup Parents, Playmates, Friends: Grandparents' Time With Grandchildren. *Journal of Marriage and Family*, 80(3), 752–767.
- Geurts, T., Poortman, A.-R., van Tilburg, T., & Dykstra, P. A. (2009). Contact Between Grandchildren and Their Grandparents in Early Adulthood. *Journal of Family Issues*, 30(12), 1698–1713. <https://doi.org/10.1177/0192513X09336340>
- Gidengil, E., Lahtinen, H., Wass, H., & Erola, J. (2021). From Generation to Generation: The Role of Grandparents in the Intergenerational Transmission of (Non-)Voting. *Political Research Quarterly*, 74(4), 1137–1151. <https://doi.org/10.1177/1065912920971715>
- Giordimaina, A. M., Sheldon, J. P., Kiedrowski, L. A., & Jayaratne, T. E. (2015). Searching for the Kinkeepers: Historian Gender, Age, and Type 2 Diabetes Family History. *Health Education & Behavior*, 42(6), 736–741. <https://doi.org/10.1177/1090198115578749>

- Hakoyama, M., Ko, H.-J., & MaloneBeach, E. (2021). Value similarities with grandparents among college students: Gender, family lineage, and relationship closeness. *Journal of Intergenerational Relationships*, 19(2), 228–248.
<https://doi.org/10.1080/15350770.2020.1739587>
- Hornstra, M., & Ivanova, K. (2024). De manager van de familiebanden is vaak de moederfiguur. *Demos: bulletin over bevolking en samenleving*, 40(3), 4-7.
- Hurme, H., Westerback, S., & Quadrello, T. (2010). Traditional and New Forms of Contact Between Grandparents and Grandchildren. *Journal of Intergenerational Relationships*, 8(3), 264–280. <https://doi.org/10.1080/15350770.2010.498739>
- Jonker, M., Sarti, A., Jeppesen-de Boer, C., Lünemann, K., Drost, L., & Koster, N. (2020). *Omgang tussen grootouders en kleinkinderen: Een sociaalwetenschappelijke en rechtsvergelijkende studie*. Verwey-Jonker Instituut. Retrieved February 15, 2025, from <http://hdl.handle.net/20.500.12832/2438>.
- Kahana, B., & Kahana, E. (1970). Grandparenthood from the perspective of the developing grandchild. *Developmental Psychology*, 3 (1), 98-105.
- Kılıçoğlu, E. A., Ergin, B., & Ergin, E. (2023). Transmission of family culture “The case of Grandmother, mother and Granddaughter.” *International Journal of Progressive Education*, 19(5), 26–40. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2023.603.3>
- MaloneBeach, E. E., Hakoyama, M., & Arnold, S. (2018). The Good Grandparent: Perspectives of Young Adults. *Marriage & Family Review*, 54(6), 582–597.
<https://doi.org/10.1080/01494929.2017.1414724>
- Mansson, D. H., & Booth-Butterfield, M. (2011). Grandparents’ Expressions of Affection for Their Grandchildren: Examining Grandchildren’s Relational Attitudes and Behaviors. *Southern Communication Journal*, 76(5), 424–442.
<https://doi.org/10.1080/1041794x.2010.508554>
- Mansson, D. H., Floyd, K., & Soliz, J. (2017). Affectionate Communication Is Associated With Emotional and Relational Resources in the Grandparent-Grandchild Relationship. *Journal of Intergenerational Relationships*, 15(2), 85–103.
<https://doi.org/10.1080/15350770.2017.1294007>
- Miguel, I., Araújo, A. M., Fernandes, S., Carneiro, L., & Fernandes, P. (2021). Are perceptions of grandparenthood related to family and life satisfaction? A study with emerging adults. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1152–1171.
<https://doi.org/10.1177/0265407520981152>

- Monserud, M. A. (2011). Changes in Grandchildren's Adult Role Statuses and Their Relationships with Grandparents. *Journal of Family Issues*, 32(4), 425–451. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/0192513X10384466>.
- Poos, M. J. J. C., & Van Der Wilk, E. A. (2024). *Levensverwachting - Leeftijd en geslacht*. Volksgezondheid En Zorg. <https://www.vzinfo.nl/levensverwachting/leeftijd-en-geslacht>
- Tanskanen, A. O., & Danielsbacka, M. (2018). Multigenerational Effects on Children's cognitive and Socioemotional Outcomes: A Within-Child Investigation. *Child Development*, 89(5), 1856–1870. <https://doi.org/10.1111/cdev.12968>
- Viguer, P., Meléndez, J. C., Valencia, S., Cantero, M. J., & Navarro, E. (2010). Grandparent-Grandchild Relationships from the Children's Perspective: Shared Activities and Socialization Styles. *The Spanish Journal of Psychology*, 13(2), 708–717. doi:10.1017/S1138741600002377
- Yusuf, M., Mai, M. Y. M., & Salih, M. (2016). Gender Differences in Perceptions of Grandchildren towards Grandparent Nurturing. *International Review of Management and Marketing*, 6(4), 185-189.

Bijlage I: Interviewleidraad 'Jongeren en hun grootouders'

Introductie:

- uitleg over doel en inhoud van onderzoek (verwijzen naar informatiebrief)
- uitleg over privacy en 'informed consent' (vrijwilligheid; recht om te stoppen; recht op terugtrekken uit onderzoek)
- indien accoord: ondertekenen informed-consent formulier

Start opname:

Wat fijn dat je mee wilt doen aan dit onderzoek naar de betekenis van grootouders in het leven van jongvolwassenen, nu en vroeger. We beginnen met een paar meer algemene vragen en gaan daarna dieper in op je relatie met je grootouders. Daarbij is het de bedoeling dat je twee grootouders in gedachten neemt waar je over gaat vertellen.

Algemene vragen

1. Wat is je leeftijd?
2. Wat is je gender?
3. Hoe is het gezin waarin je bent opgegroeid samengesteld?

4. Hoeveel grootouders heb je die je in zowel in je kindertijd (0-12 jaar) als volwassenheid hebt gekend, zowel van vaders- als moederskant?
5. Wat zijn op dit moment de leeftijden (ongeveer) van jouw grootouders?
6. Hoeveel kleinkinderen hebben jouw grootouders in totaal?
7. Hoe zou je jouw familie omschrijven (groot/klein)?
8. Hoe ver wonen jouw grootouders van jou vandaan (wonen ze dichtbij/ver weg)?
9. Heeft een van je grootouders (die in Nederland woonachtig zijn) een migratie-achtergrond? Zo ja, welke?

Bruggetje naar het specifieke onderwerp

10. Hoe zou je in het algemeen de relatie/band tussen jou en jouw grootouders beschrijven?

Tijdens dit interview maak ik onderscheid tussen de term “rol” en de term “relatie”. De rol gaat over wat voor functie iemand vervult. Dus wat voor plek nam jouw grootouder in en wat deed jouw grootouder met jou? Een voorbeeld van een rol is: advies geven of zorg bieden. De rol gaat dus over wat je voor elkaar bent.

Relatie is meer kwalitatief en verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan, en wat jij hiervan vindt.

De volgende vragen gaan over jouw kindertijd. Daarmee bedoelen we de leeftijdscategorie van ongeveer 0-12 jaar, dus tot aan het eind van de basisschooltijd.

Vragen over de kindertijd

11. Kun je beschrijven wat voor rol jouw grootouders speelden toen je een kind was?
12. Hoe vaak had je contact met je grootouders in je kindertijd?
 - 12a. Wanneer kwam jij bij jouw grootouders?
 - 12b. Wanneer kwamen jouw grootouders bij jou?
 - 12c. Wat deden jullie samen?
13. Wat heb je meegekregen van jouw grootouders toen jij kind was? (over de rol en de relatie)

(normen en waarden die jouw grootouders wilden meegeven) (wat vond je daarvan?)

Indien van toepassing:

Heeft de culturele achtergrond van je grootouders hier een rol in gespeeld, denk je? Waar zit dat in volgens jou?

De volgende vraag gaat specifiek in op verschillen tussen oma en opa; niet elke respondent heeft wellicht zowel een opa als een oma gekend, dus mogelijk is deze vraag niet voor iedereen relevant.

14. Merkte je in de kindertijd een verschil tussen je opa en oma en de band die je met hen had? Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

14a. Merkte je een verschil in de rollen die je opa en oma vervulden? Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

14b. Merkte je een verschil tussen de activiteiten die je met je opa en oma deed? Kun je een voorbeeld noemen? Waaraan lag het, dat hier verschil in zat volgens jou?

14c. Merkte je een verschil tussen je opa en oma en de dingen die ze je mee wilden geven?

Zo ja, waar lagen deze verschillen in?

Indien van toepassing: Denk je dat de culturele achtergrond van je grootouder(s) hier een rol in heeft gespeeld? Kun je dat toelichten?

De volgende vragen gaan over de fase ontluikende volwassenheid (18-29), de levensfase waarin jij je nu bevindt

Vragen over de ontluikende volwassenheid

15. Hoe ervaar je de rol van jouw grootouders nu?

15a. Waar zijn je grootouders bij betrokken?

16. Hoe vaak heb je nu contact met jouw grootouders?

16a. Is dit minder of meer dan vroeger?

16b. Is dit contact anders dan vroeger? In welk opzicht?

16c. Wanneer zie jij je grootouders nu?

16d. Wat doen jullie nu nog samen?

17. Wat is er veranderd in de manier waarop jouw grootouders betrokken zijn in jouw leven sinds de kindertijd?

18. Wat krijg je nu van jouw grootouders mee?

19. Merk je nu een verschil tussen je opa en oma en de band die je nú met hen hebt? Zo ja, waar liggen deze verschillen in?

19a. Merk je een verschil in de rollen die je opa en oma vervullen? Zo ja, in welk opzicht?

19b. Merk je een verschil tussen de activiteiten die je met je opa en oma uitvoert? Zo ja, in welk opzicht?

19c. Merk je een verschil tussen je opa en oma en de dingen die ze je mee willen geven? Zo ja, hoe?

Indien van toepassing: Speelt de culturele achtergrond van je grootouder(s) hier (nog steeds) een rol in, denk je? Kun je dat toelichten?

Vergelijking kindertijd en ontluikende volwassenheid

20. Als je nu terugdenkt aan de rol van je grootouders in jouw kindertijd en je vergelijkt dat met hoe het nu is: zie je dan vooral overeenkomsten of verschillen?

20a. Welke aspecten van hun rol zijn hetzelfde gebleven?

20b. En welke aspecten zijn veranderd?

21. Hoe passen je grootouders zich volgens jou aan in de levensfase waarin je je nu bevindt? (of doen ze dat niet)

Eindvraag:

Leg het onderstaande lijstje met rollen voor aan de respondent zodat deze kan meelezen!

22. In eerder onderzoek naar de rollen van grootouders kwam naar voren dat grootouders verschillende rollen kunnen hebben. Welke van de volgende rollen past het beste bij jouw grootouders? Of gaat het om een combinatie? Of zou je zelf een andere benaming kiezen?

Rollen:

1. Ondersteuner (*support*)
2. Adviseur (bron van wijsheid)
3. Vriend (bron van liefde; versterking van banden binnen de familie)
4. Verzorger (*caregiver*; opvoeder)
5. Voorziener (*provider*)
6. Gezagsdrager (autoriteit; *disciplinarian*)
7. Bemiddelaar (*mediator*)
8. Rolmodel
9. Leraar (/mentor)
10. Bewaken en doorgeven van (familiaire) wortels, gewoonten, tradities (*roots*)

Dan zijn we nu aan het eind gekomen van het interview. Zijn er nog dingen die je wilt aanvullen?

We gaan dit interview uittypen, maar we zorgen ervoor dat er daarbij geen namen of andere dingen in komen te staan die herleidbaar zijn tot jou of een van je grootouders.

Wil je het uitgetypte interview nog nalezen? *(zo ja, hier een afspraak over maken)*.

Heel hartelijk bedankt voor je deelname en je tijd!

(opname uitzetten)

Bijlage II – De Codeboom

	Kindertijd	Jongvolwassenheid
Relatie met grootouders	▪ Contact ▪ Activiteiten ▪ Emotionele band ▪ Fysieke nabijheid	▪ Contact ▪ Activiteiten ▪ Emotionele band ▪ Fysieke nabijheid
Rol van grootouders	▪ Opvoedkundig ▪ Zorg biedend ▪ Symbolische rol	▪ Opvoedkundig ▪ Zorg biedend ▪ Symbolische rol

